

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.9.26](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.9.26)

УДК 351

*О. В. Банчук-Петросова,
старший викладач кафедри міжнародних відносин,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-8426-1475*

ЗБАЛАНСОВАНА РИНКОВА РІВНОВАГА РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*О. Banchuk-Petrosova
Senior Lecturer of the Department of International Relations,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv*

BALANCED MARKET EQUILIBRIUM OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Зазначено, що сучасні глобалізаційні процеси в економіці базуються на технологічному (виробничому) обміні товарами та послугами та самотійному транснаціональному фінансовому капіталі. Внаслідок лібералізації прискорюється глобалізація фінансових ринків, підвищується ефективність переливу капіталу. Використовуються всі можливі форми перетікання капіталів: від традиційних кредитів до вкладення акції, державні цінних паперів, прямі інвестиції, банківські депозити. Технологічний (виробничий) обмін товарами та послугами також зазнає вилучення. Змінюється характер світової торгівлі. Крім того, міжнародний торговельний обмін з часом все більшою мірою починає відображати не тільки розподіл праці між країнами, а й розподіл виробничих функцій усередині транснаціональних концернів, що виходить за національні кордони. Під впливом цього набуває дедалі більшого розвитку міжкорпораційний обмін і відбувається виробничо-технологічне зближення економік.

Визначено, що сьгоднішні проблеми індустріального розвитку України та старопромислових регіонів унікальні за складом, гостротою та складністю. Суть унікальності - безпрецедентно глибокий спад у всьому реальному секторі економіки, посиленій наростанням структурних деформацій та дезінтеграційними тенденціями, що розірвали цілісність відтворювального процесу. Вирішення таких складних завдань реформування реального сектора економіки неможливе без проведення державної промислової політики. Саме промислова політика має забезпечити як подолання спаду виробництва, а й відновлення єдності відтворювального процесу, здійснення структурної перебудови, формування конкурентоспроможної промисловості, що спирається на сучасний технологічний уклад. Здійснення технологічної перебудови сприятиме зміцненню елементів технологічного укладу, його дифузії в економіку країни в цілому та регіонів, зокрема розвитку технологічного укладу. Це дозволить забезпечити технологічну однорідність вітчизняної промисловості з промисловістю розвинених країн, які вирішили проблему зміни панівного технологічного укладу до початку 90-х років, а також знизити не лише енерго- та ресурсомісткість виробництва, а й його «екологічну агресивність».

It is noted that modern globalization processes in the economy are based on technological (production) exchange of goods and services and independent transnational financial capital. As a result of liberalization, the globalization of financial markets is accelerating, and the efficiency of capital inflows is increasing. All possible forms of capital flows are used: from traditional loans to equity investments, government securities, direct investments, bank deposits. Technological (production) exchange of goods and services is also subject to withdrawal. The nature of world trade is changing. In addition, over time, international trade is increasingly beginning to reflect not only the division of labor between countries, but also the distribution of production functions within transnational concerns that go beyond national borders. Under the influence of this, intercorporate exchange is becoming more and more developed and production and technological convergence of economies is taking place.

It is determined that today's problems of industrial development of Ukraine and old industrial regions are unique in composition, severity and complexity. The essence of uniqueness is an unprecedentedly deep decline in the entire real sector of the economy, exacerbated by increasing structural deformations and disintegration trends that have broken the integrity of the reproduction process. Solving such complex tasks of reforming the real sector of the economy is impossible without a state industrial policy. It is industrial policy that should ensure not only overcoming the decline in production, but also restoring the unity of the reproduction process, the implementation of structural adjustment, the formation of a competitive industry based on modern technological structure. The implementation of technological restructuring will help strengthen the elements of technological structure, its diffusion into the economy as a whole and the regions, in particular the development of technological structure. This will ensure the technological homogeneity of domestic industry with the industry of developed countries, which solved the problem of changing the dominant technological structure by the early 90's, as well as reduce not only energy and resource intensity of production, but also its "environmental aggressiveness".

Ключові слова: державне регулювання, транснаціональний фінансовий капітал, зовнішньоекономічна діяльність, транснаціональний концерн, міжкорпоративний обмін, державно-промислова політика.

Key words: state regulation, transnational financial capital, foreign economic activity, transnational concern, intercorporate exchange, state-industrial policy.

Постановка проблеми Імітаційні моделі перехідної економіки як об'єкт управління розглядають комплекс основних галузей економіки (сільське господарство, промисловість, торгівлю, транспорт, зв'язок, будівництво), які практично повністю визначають становище економіки у кожний конкретний момент часу. Зазначений комплекс галузей, як і економіка в цілому, має всі основні риси складного об'єкта управління, і тому вимагає всебічного аналізу проблем, що виникають. Ці моделі дозволяють досліджувати особливості нестационарної (еволюційної) поведінки об'єкта управління в умовах перехідної економіки. Запропонована імітаційна система, що моделює процес переходу комплексу основних галузей економіки України до стану ринкової рівноваги, дозволяє дати оцінку якості переходу за допомогою зміни показників відносної прибутковості, які у вихідному нерівноважному стані значно відрізняються один від одного. Обґрунтовується твердження про те, що як критерій управління системою галузей може бути обрана мінімізація коефіцієнта варіації цих показників. Імітаційні розрахунки, проведені з урахуванням спеціальної прикладної моделі рівноваги, показують, що у процесі початку ринку зазначений коефіцієнт зменшується [5, с.39]. Перевагою цієї розробки є можливість скорочення технологічної нерівності між галузями, а недоліком - слабе залучення ресурсного потенціалу економіки у досягненні позитивного результату.

Математична теорія збалансованого економічного розвитку ґрунтується на моделі, що постулюється вісім найпростіших балансових рівностей «витрати - випуск» у вигляді системи звичайних диференціальних рівнів з керуючими параметрами, а також моделі з кінцевими результатами, що дозволяє формувати моделі та виявляти найбільш ефективні шляхи управління економічним розвитком. Дана теорія дозволяє оцінити асимптотичну стійкість ефективних виробничих фондів (найважливішої складової експортного потенціалу промислового комплексу), узгодити збалансованість та ефективність економічного розвитку з оптимізацією експортних зв'язків території через зв'язок пропозиції з попитом на продукти та послуги, але не відповідає питанням переваги технологічної перебудови промислового комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування збалансованої ринкової рівноваги розвитку зовнішньоекономічної діяльності досліджували у своїх роботах Г.Г. Абрамшвілі, Б. Берман, Ю.П. Васильєв, В.Г. Виноградов, Д.М. Гвішіані, В.Г. Герасимчук, І.М. Герчикова, Є.П. Голубков, С.І. Гончарук, П. Кінгстон, Ф. Котлер, Ж.Ж. Ламбен, О.Е. Кузьміним, В.Я. Кардашем, Б. Міллером, А.Ф. Павленко, В.С. Пономаренком, П.Г. Перервою, І.Л. Решетниковою, І.В. Семеняк, Х. Швальбе, Дж. Р. Евансом та ін. Проте особливості формування збалансованої ринкової рівноваги розвитку зовнішньоекономічної діяльності є недостатньо дослідженими, що і обумовило вибір теми статті.

Мета дослідження. Метою проведеного в поданій статті дослідження є визначення збалансованої ринкової рівноваги розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аналогічно незавершеністю страждають і моделі регіонального обчислюваного генерального рівноваги (ОГР) [2], засновані на неокласичній теорії, що пояснює зрівняння попиту та пропозиції гнучкими цінами. Ці моделі містять елементи і національних ВГР моделей, і традиційних (що описують економіку по-кейнсіанськи, з фіксованими цінами) регіональних моделей. Їхня популярність останніми роками зростає, незважаючи на витрати застосування, тому що вони краще пояснюють картини даних, висвітлюють функціонування регіональних економік та можливі ефекти політичних заходів у різних господарських сферах регіону (енергетичної, фіскальної, транспортної, природноресурсної та ін.).

При формуванні моделей управління пріоритетами експортного виробництва, як показує аналіз, ефективним може виявитися досить різноманітний математичний апарат: від теорії виробничих функцій до теорії масового обслуговування. Останніми роками особливий інтерес дослідників викликає інституційний аспект міжгалузевих зв'язків української економіки [3, с.76]. Незважаючи на те, що регіонального зрізу даних досліджень немає, ідея побудови інституційного рельєфу економіки, на наш погляд, може бути перенесена на експортно-орієнтовану промислову політику території.

Крім того, при моделюванні експортних пріоритетів промислового розвитку повинні враховуватися показники ефективності та показники якісного стану галузевих комплексів. Перші досить представлені в економічних дискусіях [4, с.36]. Вона включає:

валовий обсяг експорту - показник, що характеризує рівень активної інтеграції регіону до системи світогосподарських зв'язків;

експортотомність регіонального господарського комплексу та галузей виробництва, що його утворюють, — показник, що характеризує ступінь інтеграції світової економічної системи в структуру регіонального господарського комплексу;

диверсифікованість експортних зв'язків за асортиментом продукції - показник, що визначає ступінь залучення всіх елементів господарського комплексу регіону у формування його експортного потенціалу;

диверсифікованість територіально-географічної структури експортних зв'язків - показник, що визначає характер взаємодії світової та регіональної господарських систем;

ефективність територіально-географічної структури експорту - показник, що характеризує ступінь відповідності територіальної структури експортних зв'язків, що сформувалася, кон'юктурі відповідних зовнішніх ринків збуту;

абсолютна економічна ефективність експорту - показник, що визначає рентабельність виробництва продукції при її реалізації на зовнішніх ринках;

відносна економічна ефективність експорту - показник, що визначає додатковий прибуток (збиток) при реалізації продукції на зовнішньому ринку порівняно з її реалізацією на внутрішньому ринку;

макроекономічна ефективність експорту - показник, що характеризує рівень використання всього виробничого потенціалу регіону при здійсненні експортної діяльності;

територіальний структурний потенціал експорту - показник, що характеризує можливості розширення вартісних обсягів експорту за рахунок оптимізації його територіально-географічної структури;

галузевий структурний потенціал експорту - показник, що характеризує можливості підвищення абсолютної, відносної та макроекономічної ефективності експортної діяльності за рахунок вдосконалення галузевої та внутрішньогалузевої структури експорту [1].

Запропонована система показників дозволяє всеохопно оцінити експортний потенціал регіону з погляду реалізації його основних кількісних функцій, виявити основні суперечності, що перешкоджають їх реалізації, та визначити конкретні - на рівні окремих контрактів та підприємств - заходи, спрямовані на вирішення цих суперечностей. Крім того, запропонована система може бути використана для розробки, здійснення відбору та реалізації організаційно-фінансових проектів та програм, спрямованих на розвиток експортного комплексу регіону та використання його потенціалу з метою прискорення реконструкції та розвитку регіональної господарської системи, а окремі показники ефективності задіяні у моделюванні пріоритетів розвитку з позиції формування ефективного експортного комплексу [6, с.218].

Кожна галузь представляється діаграмі графіком. З графіка вибираються домінуючі позиції. Усувається позиція, що має як низький показник, так і низьке відносне число R у порівнянні з іншими. Проблеми порівняно з експортною альтернативою виникають для форм, що у близьких зонах.

Висновки. Аналіз матриць показує, що у певних рядках є лише негативні елементи. Тому ці галузі з розгляду виключаються. Для інших у рядках є як позитивні, і негативні величини, що утрудняє вибір переважних галузей.

Наступний крок - за допомогою ваги здійснюється вибір переважних форм. Для цього оцінюється різниця в показнику за допомогою оцінної шкали, що складається від +3 (показник вартості експорту набагато більший за першою галуззю) до -3 (показник за вартістю експорту набагато нижчою за першою галуззю). Аналогічно здійснюється оцінка різниці у відносних числах. Оціночна шкала від +3 (відносне число по першій галузі набагато вище) до -3 (відносне число по першій галузі набагато нижче).

За допомогою цієї оцінки задаються критичні числа співвідношення для оцінки значення різниці в пріоритеті: наскільки розвиток цієї галузі забезпечуватиме переважно вартісний обсяг експорту, і з якого моменту галузь буде більш значущою для врахованих за допомогою якісних параметрів пріоритетів.

Інтернаціоналізація сучасного господарського життя набуває якісно нові форми, охопивши практично весь світ, вона набула глобального характеру. Безперечно, глобалізація - це незворотній та об'єктивний процес, що має тенденцію до спіралеподібного розвитку.

Література.

1. Коноплев В.Т. Международный маркетинг. — Донецк: Юго-Восток, 2008. — 319 с.
2. Майбогіна Н.В. Організація і методика аналізу збутової діяльності промислового підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 — К., 2009 — 23 с.
3. Кредісов А.І. Березовенко С.М., Волошин В.В., Биков Г.М., Мазуренко В.П. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: навч. посіб. для студ. екон. вузів і ф-тів. — К.: ВІРА-Р, 2002. — 544 с.
4. Маштабей В. Я. Экспортный маркетинг. — К.: Хвиля-Прес, 2005. — 220 с.
5. Огерчук Ю. В. Організування збутової діяльності підприємств: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Національний ун-т "Львівська політехніка". — Л., 2004.
6. Пелішенко В.П. Маркетинговий менеджмент: навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 200 с.
7. Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Смолянник О.М. Логістика: Теорія та практика: навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 360 с.

References.

1. Konoplev, V.T. (2008), *Mezhdunarodnyiy marketing* [International marketing], Yugo-Vostok, Donetsk, Ukraine.
2. Maibogina, N.V. (2009), *Organization and method of analysis of sales activity of an industrial enterprise*, Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Kyiv, Ukraine.
3. Kredisov, A.I. Berezovenko, S.M. Voloshin, V.V. Bykov, G.M. and Mazurenko, V.P. (2002), *Upravlinnya zovnishnoekonomichnoyu diyalnistyu* [Management of foreign economic activity], VIRA-R, Kyiv, Ukraine.
4. Mashtabey, V.Yu. (2005), *Ekspornyiy marketynh* [Export marketing], Khvylya-Ppes, Kyiv, Ukraine.
5. Ogerchuk, Y.V. (2004), "Organizing sales activity of the enterprises", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Natsional'nyj un-t "L'vivs'ka politekhnik", Lviv, Ukraine.
6. Pelishenko, V.P. (2003), *Marketynhovyy menedzhment* [Marketing Management], Tsentri navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.
7. Kisliy, V. M. Belovodskaya, O. A. Olefirenko, O. M. and Smoljanik, O. M. (2010), *Lohistyka: Teoriya ta praktyka* [Logistics: Theory and Practice], Tsentri navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.